

International Journal of Contemporary Tourism Research

e-ISSN: 2587-1528

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijctr>

Turizmin Bilimsel Konumuyla İlgili Makalelerin Bibliyometrik Analizi* (Bibliometric Analysis of Articles on the Scientific Position of Tourism)

Büşra ŞENER¹ , *Mehmet Halit AKIN²

¹Doktora Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
E-Posta: senerbusra@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-6048-2206

²Dr. Öğr. Üyesi., Erciyes Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü
E-Posta: halitakin@erciyes.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9455-0323

Anahtar Kelimeler

Bilim,
Teori,
Disiplin,
Paradigma,
Turizm,
Bibliyometrik Analiz

Jel Sınıflama Kodu

Z30, C90, Y90

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Keywords

Science,
Theory,
Discipline,
Paradigm,
Tourism,
Bibliometric Analysis

Jel Classification Code(s)

Z30, C90, Y90

Article Type

Research Article

Öz

Son yıllarda, sektör olarak önemli bir boyuta ulaşan turizme ilişkin bilimsel araştırmaların niceliksel değeri günden güne artış göstermektedir. Özellikle farklı bilim alanlarının ilgisini çekmesinden dolayı, turizmin kavramsallaştırılmasının yanı sıra bilimsel konumuna yönelik farklı yaklaşımların olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, turizmin bilimsel konumu ile ilgili makalelerin bibliyometrik özelliklerinin saptanması ve ilgili literatürdeki eğilimlerin betimleyici bir yaklaşımla belirlenmesidir. Ayrıca elde edilen bulgulara göre İngilizce makalelerin gelişiminin Türkçe makalelere olan yansımalarına ilişkin bir değerlendirmenin oluşturulması hedeflenmektedir. Bu amaç doğrultusunda, Google Scholar ve DergiPark Akademik veri tabanlarında araştırmanın anahtar kelimeleri ile yapılan tarama ile belirlenen 91 makale, belirli parametrelere göre analiz edilmiştir. Araştırma neticesinde, incelenen makalelere dayalı olarak oluşan kavramsal çerçevenin akademik çalışma niteliğine sahip olduğu, İngilizce makalelerden tarihsel olarak daha eski olanlarının Türkçe makalelere temel oluşturduğu ve turizmin bilimsel konumuna ilişkin görüşlerde ise İngilizce makalelerdeki 'çok disiplinli' görüşe yönelik eğilimin Türkçe literatüre de yansıdığı görülmüştür.

Abstract

In recent years, the quantitative value of scientific research on tourism, which has reached an important dimension as a sector, is increasing day by day. It is seen that there are different approaches to the scientific position as well as the conceptualization of tourism, especially since it attracts the attention of different scientific fields. The aim of the research is to analyze the articles on the scientific position of tourism, to determine its bibliometric characteristics and to determine the trends in the body of knowledge with a descriptive approach. In addition, according to the findings, it is aimed to create an evaluation on the reflections of the development of English articles on Turkish articles. For this purpose, 91 articles, which were determined by searching the Google Scholar and DergiPark Academic databases with the keywords of the research, were analyzed according to certain parameters. As a result, it has been seen that the examined articles have the quality of academic studies prepared based on the conceptual framework, English articles with a longer history in terms of formation form the basis of Turkish articles, and the intensity of the tendency towards the 'multidisciplinary' opinion in English articles is also reflected in the Turkish articles.

Şener, B., ve Akın, M. H. (2023). Turizmin bilimsel konumu ile ilgili makalelerin bibliyometrik analizi. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 7(1), 25-36. <http://doi.org/10.30625/ijctr.1257576>

Makale Gönderim Tarihi: 28/02/2023

Makale Kabul Tarihi: 10/05/2023

*Sorumlu Yazar

GİRİŞ

İnsanların yaratılışı ile birlikte eski çağlardan beri var olan turizm (Ahipaşaoğlu ve Arıkan, 2003), ülkelerde ekonomik büyüme (Kalantzi, Tsiotas ve Polyzos, 2016), toplum refahı (Moscardo vd., 2013) ve kültürel etkileşimin (Moyle, Croy ve Weiler, 2010) sağlanması açısından önemli bir araç olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla çeşitli boyutlarda önemli etkilere sahip olan turizm, farklı alanlardan araştırmacıların ilgisini çekmiş ve turizm olgusunun farklı boyutları ile ele alınmasına ilgi duyan araştırmacılar, 20. yüzyılın başlarından beri turizmle ilgili çalışmalara yönelmişlerdir (Sert ve Nalçacı İkiz, 2012; Kozak ve Kozak 2016). Turizm araştırmalarında, araştırmacılar tarafından yıllar boyunca ilgi gören ve tartışılan en önemli alanlardan birisi ise turizmin epistemolojik doğası (Munar, Pernecky ve Feighery, 2016), diğer bir ifadeyle turizmin bilimsel konumu olmuştur (Gülcan, 2009a; Çallı, 2015; Echtner ve Jamal, 1997; Jafari ve Ritchie, 1981; Leiper, 1981; Tribe, 1997). Bu ilgiye bağlı olarak turizmin kapsamı günden güne genişlemiş (Gülcan, 2009a) ve turizmin bilimsel konumuna ilişkin önemli bir bilgi birikimi oluşmuştur.

Turizmin bilimsel yapısı ile ilgili makalelere yönelik incelemelerde, bu araştırmanın çıkış noktasını da oluşturan birtakım hususlar tespit edilmiştir. Öncelikli olarak konuyla ilgili yapılan literatür taramasında turizmin bilimsel yapısına ilişkin bir görüş birliğinin sağlanamadığı tespit edilmiştir. Bu farklı görüşler ise araştırmacılar tarafından çeşitli dayanaklar temelinde ortaya konmuştur. Bu bağlamda turizmin bilimsel yapısına ve gelişimine katkı sunan bu dayanaklara ilişkin genel bir örüntü ortaya koyan araştırmaya rastlanılmamış olması da önemli bir eksiklik olarak görülmüştür. Diğer taraftan ilgili incelemelerde İngilizce makalelerin Türkçe makalelere yönelik birtakım yansımalarının olduğu, bazı kaynakların bütün çalışmalara temel oluşturduğu, farklı yöntemlerle konuya ilişkin araştırmaların yapıldığı ve çeşitli çalışma alanlarından yazarların konuyla ilgili araştırma yaptığı görülmüştür. Dolayısıyla bu nedenler araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Bu doğrultuda araştırma kapsamında, ilgili makalelerin bibliyometrik özelliklerinin saptanması ile genel örüntünün ortaya konması, ilgili literatürdeki eğilimlerin betimleyici bir yaklaşımla belirlenmesi, İngilizce makalelerin Türkçe makalelere yönelik yansımalarının değerlendirilmesi ve gelecekteki araştırmalar için önerilerin oluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, konuya ilişkin kavramsal çerçeve oluşturulmuş, daha sonrasında ise analizler gerçekleştirilerek araştırmanın bulgu, sonuç ve önerileri sunulmuştur.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Turizm hareketinin ilk başladığı dönemlerde, seyahatlerin temel ihtiyaçlar nedeniyle gerçekleştiği düşünülmektedir (Wang, Yu ve Fesenmaier, 2002). Ancak 18. yüzyıl sonrası özellikle sanayileşme ile birlikte ulaşımın kolaylaşması ve küreselleşmenin meydana gelmesi, turizmin bir gelir kaynağı olarak görülmesine ve dolayısıyla ekonomik ve politik olarak ele alınmasına neden olmuştur (Sharma, 2005). Aynı zamanda küreselleşme ile toplumların sosyolojik ve kültürel yapılarının da ele alınmasıyla birlikte turizm kavramı, sosyal bilimler çerçevesinde değerlendirilmeye başlamıştır (Solmaz, 2019). Diğer taraftan turizmin bireylerin değişen seyahat kararlarını etkileyen ihtiyaç, istek ve beklentilerinin yanı sıra gelişen teknoloji ve değişen pazar yapısı çerçevesinde şekillenmesi (Solmaz, 2019; Akoğlan Kozak, Evren ve Çakır, 2013), farklı zaman ve koşullarda aynı araştırmacılar tarafından bile çeşitli bakış açıları ile yorumlanmasına neden olmuştur.

Turizmin 20. yüzyılın ortalarında ivme kazanmış olması ve ekonomiye etkisinin yadsınamayacak bir düzeye ulaşması ile birlikte (Fletcher vd., 2017), turizm alanı kapsamında değerlendirilmeye başlayan her fiziksel ürün ve hizmet, turizmin genişleyerek birçok şekilde ele alınmasına fırsat tanımıştır (Gökçe ve Batman, 2022). Başka bir ifadeyle alternatif turizm türlerinin ortaya çıkması ile birlikte turizm birçok farklı disiplinle birlikte anılmaya başlamıştır. Turizmin bu yapısı, kavramsal olarak yorumlanmasında görülen farklılıkların yanı sıra araştırmacıların turizm kavramına yönelik bir veri tabanının geliştirilmesi, tanımının yapılması ve analizlerin gerçekleştirilmesi gibi konularda güçlüklerin ve farklılıkların görülmesine ortam hazırlamıştır (Goeldner ve Ritchie, 2006).

Turizmin kavramsallaştırılmasının yanı sıra yapısı ile ilgili yukarıda bahsedilen güçlük ve farklılıklar uzun yıllardır varlığını sürdürmekte ve turizm araştırmacılarının dikkatini çekerek bu yöndeki eğilimleri artırmaktadır (Butler, 2019). Dolayısıyla turizmin dinamik yapısının da etkisiyle bilimsel konumuna ilişkin tartışma, belirsizlik ve görüş farklılıkları, ilgili literatürde sürekli var olmaktadır (Tribe ve Xiao, 2011; Rangus ve Brumen, 2016). Buna bağlı olarak oluşan bilgi birikimiyle, turizmin bilimsel konumuna ilişkin birçok görüş ortaya çıkmaktadır. Örneğin Leiper (1981), turizmin ayrı bir disiplin olarak ele alınması gerektiğini ifade etmiş ve turizmin bilimsel olarak incelenmesi hususunda “turoloji” kavramını ortaya koymuştur. Ayrıca turizmin “turoloji” çerçevesinde değerlendirilmesinin ve ayrı bir disiplin olarak ele alınmasının araştırmacıların işlerini hafifleteceğini ve alana daha fazla katkı sağlanacağını savunmuştur. Göksan (1978) turizmin ticari bir ürün olarak değerlendirilmesini eleştirmiş, turizmin çok yönlü bir sosyal bilim disiplini olarak ele alınması gerektiğini savunmuştur. Turizmin ele alındığı çok yönlü sosyal bilim disiplinini ise “turizmoloji” olarak ifade etmiştir.

Bir akademik disiplinin; a) başka disiplinlerle paylaşılmış olsa dahi belli bir araştırma konularının olması, b) araştırma amaçlarına uygun başka disiplinlerle paylaşılmayan, kendine özgü birikmiş uzmanlık bilgisine sahip olması,

c) birikmiş uzmanlık bilgisini etkili bir şekilde organize edebilen teori ve kavramlara sahip olması, ç) araştırma amaçlarına göre ayarlanmış belirli terminolojileri veya teknik bir dilinin olması, d) araştırma amaçlarına uygun olarak geliştirilmiş kendine özgü araştırma yöntemlerinin olması ve e) disiplinlerin üniversitelerde veya kolejlerde, ilgili akademik bölümlerde ve ona bağlı meslek kuruluşlarında öğretilen konular şeklinde bazı kurumsal tezahürlerinin olması gibi taşınması gereken birtakım özellikleri bulunmaktadır (Krishnan, 2009). Bu özellikleri dikkate alarak turizmin bir disiplin olduğunu savunan araştırmaların yanı sıra (Leiper, 1981; Thirkettle ve Korstanje, 2013) disiplin olma yolunda olduğunu savunan araştırmalarda bulunmaktadır (Echtner ve Jamal, 1997; Barca, 2011). Diğer bir ifadeyle turizm alanının son yıllarda kaydettiği teorik ve ampirik ilerleme, yükseköğretim kurumlarında meşrulaşması (Barca, 2011), turizm konusunun ders kitaplarında ve akademik dergilerde yer alması ve bilimsel çalışmaların yapıyor olması (Echtner ve Jamal, 1997) ve doktora seviyesinde eğitim veriliyor olması (Gülcan, 2009a) gibi sebeplerden dolayı turizmin bir disiplin olduğu veya disiplin olma yolunda ilerlediğine ilişkin görüşler bulunmaktadır.

Turizmin bilimsel konumuna ilişkin diğer görüşler incelendiğinde, turizmin bir olgu (Butler, 2015; Wiweka ve Arcana, 2019; Solmaz, 2019), elde edilen bulgulara göre gelişmekte olan bir bilim dalı (Gülcan, 2009b; Sert ve Nalçacı İkiz, 2012), çalışma alanı (Gren ve Huijbens, 2012; Laws ve Scott, 2015; Pearce, 2004; Fennell, 2022) olduğuna ilişkin görüşlerin ortaya konduğu görülmektedir. Ayrıca disiplinsizlik (Tribe, 1997), pandisiplin (Weaver, 2022) ve postdisiplin (Hollinshead, 2010) olarak da nitelendirilen turizmin, özellikle disiplinlerarası yapısına değinen birçok görüş de bulunmaktadır (Xiao vd., 2011; Wu vd., 2012). Diğer taraftan turizmin bilimsel konumu bakımından ne olduğuna değil ne olmadığına değinen ve bu doğrultuda turizmin bir disiplin olmadığını savunan görüşlerde bulunmaktadır (Song, 2017).

Turizmin disiplin veya disiplin olma yolunda ilerleyen bilimsel konumuna ilişkin görüşlerin aksine teorik eksikliğinin olması, sınırlarının belirsiz olması, tanımının çeşitli alanları içermesi sebebi ile karışık olması, yeterli metodolojik temelini olmaması gibi nedenlerden dolayı, bir disiplin olarak değerlendirilmediği de görülmektedir (Cooper vd., 1993; Tribe, 1997; Butowski, 2011; Kozak ve Kozak, 2016). Bu durum 'turizm eğer gerçekten bir disiplin olmak istiyorsa' ifadeleriyle araştırmacılar tarafından desteklenmektedir (Song, 2017). Diğer taraftan Butler (2015), turizm çalışmalarının bir olgu olarak başlayan, ardından teorik olarak gelişen ve gelişmeye devam eden bir bilimsel konumunun olduğunu belirtmektedir. Taillon (2014) ise turizm araştırmalarının bağımsız bir akademik ürün sunmamakla birlikte turizmin bilimsel konumunun bir eylem, araştırma alanı veya uzmanlık konusunu ifade eden çalışma alanı olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır (Sommer, 2000). Ancak bu noktada vurgulanması gereken husus, her çalışma alanının bir bilim dalı olarak değerlendirilemediğidir (Latour, 2000). Kozak'a (2014) göre bir alanın bilim dalı olarak kabul edilebilmesi için kendine ait bir sınırının ve aynı zamanda kuramının olması, kendine özgü bir araştırma yönteminin ve araştırılma amacının olması ve yapılan araştırmaların farklı koşullarda dahi aynı sonucu vermesi gerekmektedir. Sert ve Nalçacı İkiz (2012)'in yapmış olduğu araştırmada, bu nedenlere bağlı olarak turizm akademisyenlerinin çoğunluğunun turizmi bir bilim dalı olarak değerlendirdikleri görülmüştür.

Turizmin ayrı bir disiplin veya bilim dalı olarak görülmemesinin nedenleri arasında, birçok disiplin ile bağlantılı bir yapıda olması ve turizmin disiplinler arası yapıya sahip olması gösterilmektedir (Tribe, 1997; Kozak ve Kozak, 2016). Turizm somut ve soyut ürünleri kapsadığından dolayı birçok disiplinle etkileşim halindedir. Şöyle ki, satılan veya satın alınan mal ve hizmetlere yönelik deneyimler ekonomik, psikolojik, toplumsal, teknolojik, hukuki ve siyasi güçten etkilenmektedir ve bu gerekçe ile turizmin bağlı olduğu disiplinlerin anlaşılması gereklilik arz etmektedir (Goeldner ve Ritchie, 2006). Bu durum, turizmin farklı boyutlar dâhilinde anlaşılacak istenmesine bağlı olarak disiplinler arası yapısını ortaya çıkarmaktadır. Disiplinlerarası çalışmalar, bir çalışma konusunun ikiden fazla disiplini kapsadığı ve bu disiplinler arasında işbirliği olduğu anlamını taşımaktadır (Repko, 2012'den akt. Okumus vd., 2018). Diğer bir ifadeyle çok disiplinli yapı, bir konu hakkında birden fazla disiplinin çalışmasını içeren bir yapı olarak değerlendirilmektedir (Van den Besselaar ve Heimeriks, 2001). Sosyoloji, ekonomi, psikoloji, antropoloji, siyaset bilimi, coğrafya, çevre bilimi, tarım, park ve rekreasyon, kentsel ve bölgesel planlama, pazarlama, işletme, ulaşım, otel ve restoran yönetimi ve eğitim disiplinlerinin turizm çalışmalarının merkezinde olduğu göz önünde bulundurulduğunda (Jafari ve Ritchie, 1981), turizm ile farklı çalışma alanları turizmi anlamak üzere bir yapı içerisinde çalışmalarını yürütmekte ve bu durum, literatürde çok disiplinli olarak nitelendirilen disiplinlerarası yapıyı ortaya çıkarmaktadır.

Turizmin bilimsel konumuna ilişkin görülen farklı yaklaşımların yer aldığı makalelerin çeşitli parametrelere göre özelliklerinin saptanması ve ilgili literatürdeki eğilimlerin betimleyici bir yaklaşımla belirlenmesi üzerine tasarlanan bu araştırmada, oluşan bilgi birikimi neticesinde araştırmaların çeşitli kriterlere göre değerlendirilmesi amacıyla son yıllarda daha fazla kullanılan bir teknik olarak bibliyometrik analizden yararlanılmıştır (Wallin, 2005). Turizmin bilimsel konumuna ilişkin yapılan araştırmaların niceliksel olarak artış göstermiş ve belli bir konuma ulaşmış olması (Şahin ve Acun, 2015), araştırma kapsamında bibliyometrik analizinin tercih edilmesini desteklemektedir. Bilimsel yayınlarda istatistiksel ve matematiksel yöntemlerin kullanılmasını temel alan bibliyometrik analiz (Pritchard, 1969), özellikle bir araştırma alanının geçmişten mevcut durumuna kadar olan gelişiminin çeşitli

değişkenlerle haritalandırılmasına fırsat sunmaktadır (Boyack ve Klavans, 2010). Diğer bir deyişle bilimsel bir araştırma alanına yönelik öngörü geliştirmek ve fikir sağlamak amacıyla yararlanılabilecek temel metodolojilerden birisi bibliyometrik analiz yaklaşımıdır (Bar-Ilan, 2008). Dolayısıyla bibliyometrik analiz, bu araştırmanın amacına ulaşabilmesi için önemli bir metodolojik araç olarak kabul edilmiştir.

Yukarıda verilen bilgi birikimine dayalı olarak bu araştırmanın amacına ulaşması için birtakım parametreler belirlenmiş ve bu parametrelere dayalı olarak incelemeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca problemin daha somut bir şekilde ortaya konarak amaca ulaşılabilmesi için bu araştırma, araştırma soruları üzerine kurgulanmıştır:

1. Makalelerin yayın yılı, sayfa sayısı ve kaynak sayısı bakımından dağılımları nelerdir?
2. Makalelerin yayımlandığı dergi türleri, yazar sayıları ve araştırmacıların çalışma alanları bakımından dağılımları nelerdir?
3. Makalelerin anahtar kelimeleri ve turizmin bilimsel konumuna ilişkin görüşleri bakımından dağılımları nelerdir? Parametreler bakımından makaleler benzerlik göstermekte midir?
4. Makalelerde benimsenen araştırma yöntemleri ve en çok atıfta bulunulan kaynaklar nelerdir? En çok atıfta bulunulan kaynaklar ile makalelerin konusu benzerlik göstermekte midir?
5. İngilizce makalelerin gelişiminin Türkçe makaleler üzerindeki yansımaları nasıldır?

Araştırma kapsamında araştırma soruları temelinde yapılan analizlerle turizmin bilimsel yapısına ilişkin araştırmacıların görüşleri ve görüşlerine temel oluşturan dayanaklarına yönelik genel eğilim ve örüntüler sunulacaktır. Ayrıca ilgili araştırmaların bibliyometrik özelliklerinin saptanması ile İngilizce makalelerin Türkçe makalelere yönelik yansımaları, en çok yararlanılan kaynak ve yöntemler, yazarların çalışma alanları gibi birçok parametreye ilişkin bulgular sunulacaktır. Dolayısıyla ilgili literatürde konuyla ilgili mevcut olan boşluğun doldurulmasına yönelik önemli bir bilgi birikimi oluşturulacaktır. Ayrıca birçok farklı parametre temelinde bütüncül ve karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ele alınan bu araştırma ile gelecekteki araştırmalara yönelik yol gösterici bulgular sunulacak olması, ilgili literatüre yönelik yaygın etki oluşturulacaktır.

3. YÖNTEM

Bilimsel çalışma alanları ve konuları, bilimsel bilginin sürekli gelişim ve değişim gösteren yapısına bağlı olarak süreklilik arz eden bir dönüşüm içerisindedir (Güzeller ve Çeliker, 2018). Bu araştırmada, ilgili literatürde yapılmış makalelere dayalı olarak turizmin bilimsel konumuna ilişkin genel örüntünün ortaya konması için literatürde konuyla ilgili yapılan araştırmaların bibliyometrik özelliklerinin saptanması ve turizmin bilimsel konumuna ilişkin özgün ve güncel bilgi birikiminin sunulması amaçlanmıştır. Ayrıca bibliyometrik özelliklerin İngilizce ve Türkçe makalelere yönelik ayrı ayrı sunulması ile İngilizce makalelerin Türkçe makalelere yönelik yansımalarının saptanması da hedeflenmektedir. Çeşitli araştırma alanlarındaki bilimsel ilerlemelerin gözlemlenerek değerlendirilebilmesi ve karşılaştırma yapılabilmesinde önemli bir araç olmasından dolayı (Bayram, 1988), sadece konuyla ilgili yayımlanan makaleler bu araştırmanın kapsamına alınmıştır. Bu araştırma kapsamında oluşturulacak bilgi birikimi, özellikle ilgili literatürde konuya ilişkin yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanılmamış olması nedeniyle oluşturacağı yaygın etkiye bağlı olarak turizmin bilimsel konumuna yönelik araştırmacıların ayrıntılı değerlendirmelerine fırsat tanıyacaktır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda, Google Scholar ve DergiPark Akademik veri tabanlarında yer alan konuyla ilişkili makalelerin tespit edilmesi amacıyla İngilizce ve Türkçe olmak üzere ‘science-bilim’, ‘theory-teori’, ‘discipline-disiplin’, ‘paradigm-paradigma’ ve ‘tourism-turizm’ anahtar kelimeleri ile tarama yapılmıştır. Yapılan taramalar ile turizmin bilimsel konumuna ilişkin yapılmış ve elektronik olarak yayımlanmış 83 İngilizce ve 20 Türkçe olmak üzere toplam 103 makaleye ulaşılmıştır. İngilizce makalelerden 10’u, Türkçe makalelerden ise 2’si olmak üzere toplamda 12 makale içerik bakımından bu araştırmanın amacına uygun olmaması nedeniyle analiz dışı bırakılmıştır. Ayrıca araştırmanın amacına uygun olmadığı düşünülen turizmin bileşenleri ve türlerine yönelik yapılmış olan makaleler de araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla turizmin bilimsel konumuna ilişkin yapılmış 91 makale araştırma kapsamında incelemeye alınmıştır. Belirtilen anahtar kelimelerle tarama yapılmış olması ve yapılan taramalarda göz ardı edilen makalelerin bulunma olasılığının yanı sıra sadece ilgili veri tabanlarında ve elektronik dergilerde yayımlanan makalelerin değerlendirmeye alınması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Belirli bir amaç doğrultusunda araştırılmak istenen olay ve olgularla ilgili yazılı bilgi birikimini kapsayan materyallerin analizine imkân sunan doküman incelemesi yöntemi (Yıldırım ve Şimşek, 2013) ile gerçekleştirilen bu araştırmada betimleyici analizlerden yararlanılmıştır. Tespit edilen makalelerin araştırmanın amacı kapsamında belirlenen verileri, istatistiksel analiz programına aktarılmış ve frekans-yüzde dağılımları hesaplanarak analiz edilmiştir. Bibliyometrik özelliklerin saptanması için yayın yılı, sayfa sayısı, kaynak sayısı, yayımlandığı dergi türü, yazar sayısı, çok yazarlı makalelerde araştırmacıların çalışma alanları, anahtar kelimeleri, turizmin bilimsel konumuna ilişkin görüşleri, araştırma yöntemi ve en çok atıfta bulunulan kaynaklar olmak üzere birçok parametre ilgili literatüre dayalı olarak belirlenmiştir (Kozak, 1994; Kozak ve Kozak, 2016; López-Bonilla ve López-Bonilla, 2021).

4. BULGULAR

Araştırma kapsamında ilgili literatüre dayalı olarak belirlenmiş olan yayın yılı, sayfa sayısı, kaynak sayısı, yayımlandığı dergi türü, yazar sayısı, çok yazarlı makalelerde araştırmacıların çalışma alanları, anahtar kelimeleri, turizmin bilimsel konumuna ilişkin görüşleri, araştırma yöntemi ve en çok atıfta bulunulan kaynaklar parametrelerinin frekans-yüzde dağılımları hesaplanmıştır. İncelenen makalelerin yayın yılı, sayfa sayısı ve yararlanılan kaynak sayısı parametrelerine ilişkin veriler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Makalelerin Yayın Yılı, Sayfa Sayısı Ve Yararlanılan Kaynak Sayısına İlişkin Dağılımları

YAYIN YILI	İngilizce		Türkçe		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
2000 yılı ve öncesi	5	6,8	0	0	5	5,5
2001-2010	18	24,7	2	11,11	20	21,97
2011 ve sonrası	50	68,5	16	88,89	66	72,53
Toplam	73	%100	18	%100	91	%100

SAYFA SAYISI	İngilizce	Türkçe	Ortalama
En az	3	8	3
En fazla	36	30	36
Toplam	1172	301	1473
Ortalama	16,1	16,7	16,2

YARARLANILAN KAYNAK SAYISI	İngilizce	Türkçe	Ortalama
En az	7	17	7
En fazla	168	77	168
Toplam	4940	728	5668
Ortalama	67,8	40,4	62,3

Turizmle ilgili çalışmalar, 20. yüzyılın başlarında görülmeye başlamıştır (Kozak ve Kozak 2016). Dolayısıyla turizm alanında yapılan araştırmaların uzun bir geçmişi vardır (Butler, 2015). Araştırma kapsamında incelenen araştırmaların yayın yılına göre dağılımlarına bakıldığında, turizmin bilimsel konumuyla ilgili araştırmaların 2000’li yıllar sonrasında çoğunluk gösterdiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle turizmle ilgili çalışmalar çok daha fazla geçmişe sahipken turizmin bilimsel konumuyla ilgili makaleler yakın geçmişi kapsamaktadır. Bu durum, turizmle ilgili makalelerin belirli bir seviyeye geldikten sonra turizmin bilimsel konumunun tartışmaya açıldığını göstermektedir. Diğer taraftan turizmin bilimsel konumuyla ilgili makalelerin niceliksel değeri Türkçe makalelerde İngilizce makalelere kıyasla çok düşük kalmakla birlikte, bu alandaki araştırmalar Türkçe makalelerde de 2000’li yıllar sonrasında çoğalmaya başlamıştır.

İncelenen makalelerin sayfa sayıları bakımından ortalama değerlerine bakıldığında, İngilizce ve Türkçe makalelerde benzer oranların görüldüğü, toplamda ise 16,2 sayfa sayısı ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Diğer taraftan ilgili makalelerin kaynak sayıları bakımından ortalamanın 62,3 kaynak olduğu görülmektedir. İncelenen makalelerin araştırma yöntemlerine ilişkin verilere göre, bu alandaki makalelerin genel çoğunluğun kavramsal çalışmalar olduğu görülmektedir. Özellikle kavramsal çerçevede hazırlanan akademik çalışmaların sayfa sayısı bakımından daha uzun, kaynak sayısı bakımından ise daha fazla kaynaklarla ele alındığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda (Kozak, 1994), elde edilen bulguların paralellik gösterdiği görülmektedir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda incelenen parametrelerden dergi türleri, yazar sayıları ve araştırmacıların çalışma alanları parametrelerine ilişkin verilere Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2: Makalelerin Dergi Türleri, Yazar Sayıları Ve Çok Yazarlı Makalelerde Araştırmacıların Çalışma Alanlarına İlişkin Dağılımları

DERGİ TÜRÜ	İngilizce		Türkçe		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Turizmle ilgili dergiler	68	93,15	14	77,77	82	90,11
Sosyal bilimlerle ilgili dergiler	1	1,37	1	5,56	2	2,19
Diğer dergiler	4	5,48	3	16,67	7	7,7
Toplam	73	%100	18	%100	91	%100
YAZAR SAYISI	İngilizce		Türkçe		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Tek yazarlı	31	42,46	7	38,89	38	41,76
İki yazarlı	23	31,51	8	44,44	31	34,06
Üç Yazarlı	14	19,17	2	11,12	16	17,59
Dört ve üzeri yazarlı	5	6,86	1	5,55	6	6,59
Toplam	73	%100	18	%100	91	%100
TEK YAZARLI MAKALELERDE ARAŞTIRMACILARIN ÇALIŞMA ALANLARI	İngilizce		Türkçe		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Turizm	27	87,1	6	85,7	33	86,8
Diğer alanlar	4	12,9	1	14,3	5	13,2
Toplam	31	%100	7	%100	38	%100
ÇOK YAZARLARI MAKALELERDE ARAŞTIRMACILARIN ÇALIŞMA ALANLARI	İngilizce		Türkçe		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Turizm	22	52,38	8	72,72	30	56,6
Diğer alanlar	20	47,62	3	27,28	23	43,4
Toplam	42	%100	11	%100	53	%100

İngilizce ve Türkçe makalelerde, turizmin bilimsel konumu ile ilgili yapılmış makalelerin genel çoğunluğu turizmle ilgili dergilerde yayımlanmıştır. Ortalama bakımından bu oran %90,11'dir. Yazar sayısı bakımından dağılımlar, Türkçe makalelerde 'iki yazarlı', İngilizce makalelerde 'tek yazarlı' makalelerin yoğun olduğunu, ortalama bakımından ise bu oranın İngilizce makalelerle paralel olarak 'tek yazarlı' makalelerin yoğun olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan tek ve çok yazarlı makalelerde araştırmacıların genel çoğunluğunun 'turizm' alanında çalışan yazarların çok olmasına karşın özellikle İngilizce makalelerde 'diğer alanlar' da çalışan yazarların yadsınamaz derecede çok olduğu görülmektedir. Ayrıca diğer alanlardaki yazarların İngilizce makalelerde çoğunluğunun sosyoloji, işletme, coğrafya, yönetim, pazarlama gibi farklı alanlarda, Türkçe makalelerde ise iktisadi ve idari bilimlere bağlı alanlarda çalıştıkları tespit edilmiştir.

Diğer parametrelerden makalelerin anahtar kelimeleri ve turizmin bilimsel konumuna ilişkin görüşlerine ilişkin veriler derlenmiş ve Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Makalelerin Anahtar Kelimeleri Ve Turizmin Bilimsel Konumuna Yönelik Görüşlerine İlişkin Dağılımları

ANAHTAR KELİMELELER	İngilizce	Türkçe	Toplam
Turizm	16	8	24
Bilim	3	6	8
Disiplin	26	5	31
Teori	17	6	23
Paradigma	8	3	11
Turizm epistemolojisi	11	1	12
Turizm araştırması	21	5	26
Turizmoloji	2	4	6
Terminoloji	0	1	1
Bilgi yönetimi	3	0	3
Turizm bilgisi	12	0	12
Turizm sosyolojisi	6	1	7
Araştırma yöntemleri	5	1	6
TURİZMİN BİLİMSEL KONUMUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER	İngilizce	Türkçe	Toplam
Turizm bilimi	3	2	5
Çok disiplinli	21	8	31
Post disiplin	7	0	7
Olgu	4	1	5
Disiplin	10	2	13
Disiplin değil	5	0	5
Çalışma alanı	9	1	10
Gelişmekte olan disiplin	5	2	8
Pandisiplin	1	0	1
Belirsiz	2	0	3
Paradigma	6	2	8
Toplam	73	18	91

İngilizce makalelerde anahtar kelime olarak ‘disiplin’, ‘turizm’, ‘teori’, ‘turizm araştırması’, ‘turizm bilgisi’ ve ‘turizm epistemolojisi’ kavramlarının daha fazla tercih edildiği, Türkçe makalelerde de bu durum benzerlik göstermekle birlikte ‘bilim’ ve ‘turizmoloji’ kavramlarının anahtar kelimelerinin İngilizce makalelere kıyasla daha fazla tercih edildiği tespit edilmiştir. Genel toplamda ise İngilizce makalelerle paralellik gösterdiği saptanmıştır. Bu durum, incelenen makalelerde İngilizce niteliğe sahip olan makalelerin niceliksel çokluğunun bir sonucudur. Ayrıca anahtar kelimeler bakımından öne çıkan bu kavramların, İngilizce ve Türkçe makalelerde genel olarak birincil anahtar kelime olarak tercih edildiği, haricen Türkçe makalelerde ‘turizmoloji’, ‘teorik altyapı’, ‘bilgi transferi’, ‘teorik bakış açısı’, ‘turizm eğitimi’ gibi kavramların ikincil anahtar kelime olarak tercih edildiği görülmüştür. Anahtar kelimelerdeki bu durum, araştırmacıların turizmin bilimsel konumuna ilişkin arayışları ve görüşleri ile ilişkilendirilmektedir. Ayrıca bu araştırmanın anahtar kelimeleri de ilgili literatürle benzerlik göstermektedir (Kozak, 1994; Kozak ve Kozak, 2016; López-Bonilla ve López-Bonilla, 2021).

Turizmin bilimsel konumuna ilişkin görüşlerde ‘çok disiplinli’, ‘disiplin’, ‘çalışma alanı’, ‘gelişmekte olan disiplin’, ‘olgu’ ve ‘paradigma’ görüşlerinin öne çıktığı görülmüştür. Bu durum, İngilizce ve Türkçe makaleler bakımından benzerlik göstermektedir. Turizmin bilim alanı olduğunu ifade eden makaleler, turizmin disiplin olduğunu reddetmekte, disiplin olduğunu ifade eden makaleler ise turizmin metodolojik altyapısından dolayı bu görüşü savunmaktadır. Diğer taraftan turizmi çalışma alanı olarak gören makaleler ‘olgu’ ve ‘disiplinsizlik’ kavramlarına odaklanırken gelişmekte olan disiplin olarak gören makaleler ise turizmin teorik olarak gelişme döneminde olduğuna odaklanmaktadır. Ayrıca 2011 yılı ve sonrasında yapılan ve yazar sayısının çok olduğu araştırmalarda, turizmin bilimsel konumuna ilişkin görüşlerin genel olarak ‘çok disiplinli’ olduğu, benzer şekilde farklı çalışma alanlarından yazarların yapmış olduğu makalelerde de bu görüşün yoğunluk gösterdiği tespit edilmiştir. Bu noktada dikkat çeken ise turizmin ‘disiplin veya çalışma alanı değil diğer disiplinlerden ilgili kavram ve çerçeveleri fırsatçı ve yenilikçi bir şekilde entegre eden’ anlamına gelen ‘pandisiplin’ olduğuna dair görüştür (Weaver, 2022).

Araştırma kapsamında belirlenen diğer parametrelerden araştırma yöntemleri ve incelenen makalelerde en çok atıfta bulunulan kaynakların saptanabilmesi için yapılan incelemelere ilişkin bulgular ise Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4: Makalelerin Araştırma Yöntemlerine Ve En Çok Atıfta Bulunulan Kaynaklara İlişkin Dağılımları

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	İngilizce		Türkçe		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Kavramsal	56	76,71	9	50	65	71,43
Ampirik	13	17,81	6	33,33	19	20,87
Karma	4	5,48	3	16,67	7	7,7
Toplam	73	%100	18	%100	91	%100

EN ÇOK ATIFTA BULUNULAN KAYNAK	İngilizce	EN ÇOK ATIFTA BULUNULAN KAYNAK	Türkçe
1. Tribe (1997)	34	1. Echtner ve Jamal (1997)	7
2. Echtner ve Jamal (1997)	26	2. Göksan (1978)	7
3. Kuhn (1962)	24	3. Toskay (1983)	7
4. Franklin ve Crang (2001)	21	4. Tribe (1997)	7
5. Leiper (1981)	16	5. Dinçer vd. (2007)	6
6. Urry (1990)	14	6. Jafari (1990)	6
7. Darbellay ve Stock (2012)	13	7. Leiper (1981)	5
73 makalede toplam 4940 kaynağa atıfta bulunulmuştur.		18 makalede toplam 728 kaynağa atıfta bulunulmuştur.	

İlgili makalelerde en çok benimsenen araştırma yöntemi ‘kavramsal’ yaklaşımdır. İngilizce ve Türkçe makalelerde de benzer sonuçlar görülmektedir. Bu durum, turizmin bilimsel konumunun olgulara dayalı olarak ortaya konmaya çalışıldığı, turizmle ilgili kavramsal bilgilerin sunulduğu ve konuya yönelik durum tespitine odaklanıldığı bir sonucudur. Ampirik yöntemlerin benimsendiği makalelerde ise alanında uzman kişilerden temin edilen veriler ve farklı kaynaklara yönelik yapılan çeşitli analizlerle turizmin bilimsel konumunun belirlenmesine odaklanıldığı görülmüştür. Diğer taraftan bilgi parçacıklarının oluşturulmasında kavramsal ve ampirik yöntemlerin iyi bir şekilde entegrasyonunun sağlanmasını kapsayan çok yönlü metodolojinin (Xin, Tribe ve Chambers, 2013; Mura ve Wijesinghe, 2021), diğer bir ifadeyle her iki yöntemin benimsendiği araştırmaların mevcut olduğu da saptanmıştır.

Makalelerde atıfta bulunulan kaynakların niceliksel değerlerine bakıldığında ise birçok makalenin konuyla ilgili bilgi birikiminin oluşmasına katkı sağladığı görülmektedir. Bu durum turizmin bilimsel konumunun ilerleyişi hakkında kapsamlı bir değerlendirmenin ortaya konabilmesi için farklı araştırmacılar tarafından yürütülen çalışmaların incelenmesi gerekliliğinin bir sonucudur (Mura ve Wijesinghe, 2021). İngilizce ve Türkçe makaleler bakımından turizmin bilimsel konumuna ilişkin yapılmış ilk makalelerden olan Leiper (1981), Echtner ve Jamal (1997) ve Tribe (1997), incelenen makalelerde genel olarak en çok atıfta bulunulan kaynaklar olmuştur. Konuyla ilgili ilk görüşleri, değerlendirmeleri ve kavramsal bilgileri ortaya koyan bu kaynakların, en çok atıfta bulunulan kaynaklar olması olağandır. Bu noktada dikkat çeken husus, İngilizce makalelerin en çok atıfta bulunulan kaynak bakımından Türkçe makalelerle benzerlik göstermesinin yanı sıra Türkçe makalelerde ulusal düzeyde ilk makaleler olan ve hatta İngilizce makalelere kıyasla yayın yılı bakımından daha fazla geçmişe sahip olan Göksan (1978) ve Toskay (1983) gibi makalelere daha fazla atıfta bulunulmuş olmasıdır. Dolayısıyla en çok atıfta bulunulan kaynaklarda belirleyici olan alanda duayen olarak nitelendirilen araştırmacıların ilk olarak ifade edilebilecek özellikteki makalelere olan yönelimdir. Ancak bu noktada vurgulanması gereken husus, turizmin bilimsel konumu ile ilgili makalelerin atıfta bulunabilecekleri kaynakların yıldan yıla arttığı ve dolayısıyla bu alanda geniş bir bilgi birikiminin oluştuğudur.

SONUÇ

Araştırmada turizmin bilimsel konumuna ilişkin yapılmış 91 makale doküman incelemesi yöntemi ile incelemeye alınmış ve betimleyici analizlerle değerlendirilmiştir. İlgili makalelerin belirli parametrelere dayalı olarak bibliyometrik özelliklerinin ortaya konması, turizmin bilimsel konumuna ilişkin bütüncül bir bakış açısıyla özgün ve güncel bilgi birikiminin ortaya konmasını sağlamıştır. Mevcut literatürde bu yönlü yapılmış bir araştırmaya rastlanılmamış olması, bu çalışmanın önemini ortaya koymakta ve çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, belirlenen makaleler yayın yılı, sayfa sayısı, kaynak sayısı, yayımlandığı dergi türü, yazar sayısı, çok yazarlı makalelerde araştırmacıların çalışma alanları, anahtar kelimeleri, turizmin bilimsel konumuna ilişkin görüşleri, araştırma yöntemi ve en çok atıfta bulunulan kaynaklar gibi parametreler bakımından incelenmiştir.

Araştırma kapsamında, öncelikli olarak birinci araştırma sorusunun cevaplanmasına yönelik analizler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, turizmle ilgili makalelerin daha eski bir geçmişe sahip olmasına rağmen turizmin bilimsel konumu ile ilgili makalelerin 2000’li yıllar sonrasında çoğunluk göstermeye başladığı tespit edilmiştir. Bu durum, turizmle ilgili makalelerin belirli bir seviyeye geldikten sonra turizmin bilimsel konumunun tartışılmaya başladığı ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca Türkçe makalelerin İngilizce makalelere kıyasla nicelik

bakımından düşük, yayın yılı bakımından ise daha yeni olduğu görülmüştür. Dolayısıyla Türkçe makalelerde alanda duayen olarak nitelendirilen araştırmacıların yadsınamaz katkılarının yanı sıra İngilizce makalelerde görülen gelişmelerle makalelerin devamlılığının sağlandığı düşünülmektedir. Kaynak ve sayfa sayısı bakımından ise İngilizce ve Türkçe makaleler, kavramsal çerçevede hazırlanan akademik çalışmaların olması gereken niteliklere dayalı olarak yapılmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Makalelerin yayımlandığı dergi türleri, yazar sayıları ve araştırmacıların çalışma alanları bakımından dağılımları nelerdir? sorusunun cevabına yönelik, %90,11 oranında makalelerin turizm dergilerinde yayımlandığı ve çok yazarlı makalelerin çoğunluk gösterdiği saptanmıştır. Diğer taraftan tek ve çok yazarlı makalelerde araştırmacıların genel olarak 'turizm' alanında, çalışan araştırmacılar olmasına karşın özellikle İngilizce makalelerde 'diğer alanlar' da çalışan araştırmacıların da yoğunlukta olduğu saptanmıştır. Hem diğer alanlarda dergi türlerinde yayımlanmış makalelerin var olması hem de çok yazarlı makalelere bağlı olarak farklı alanlardan araştırmacıların tespit edilmesi, turizmin farklı çalışma alanları ile karşılaştırmalı analiz edilerek değerlendirilmesine odaklanması (López-Bonilla ve López-Bonilla, 2021), ana akım olarak ifade edilen araştırma alanlarının etkisi (Kozak ve Kozak, 2016) ve buna bağlı olarak farklı çalışma alanları ile entegre edilmiş kavramsal ve ampirik turizm araştırmalarının oldukça fazla olması ile ilişkilendirilmektedir.

Makalelerin anahtar kelimelerinin ve turizmin bilimsel konumuna ilişkin görüşlerinin yanı sıra parametreler bakımından makalelerin benzerlik gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amacıyla yapılan incelemelerde, İngilizce ve Türkçe makalelerde tercih edilen anahtar kelimelerin genel olarak benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak Türkçe makalelerde 'turizmoloji', 'teorik altyapı', 'bilgi transferi', 'teorik bakış açısı', 'turizm eğitimi' gibi ikincil anahtar kelimelerin de yoğun olduğu görülmüştür. Bu durum ise araştırmacıların turizmin bilimsel konumuna ilişkin arayışları ve görüşleri ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca her iki literatürde de turizmin bilimsel konumuna ilişkin görüşlerde, 'çok disiplinli' olduğu görüşün çoğunluk gösterdiği saptanmıştır. Diğer taraftan çok yazarlı ve farklı çalışma alanlarından yazarların yer aldığı makalelerde de 'çok disiplinli' görüşün ön planda olduğu tespit edilmiştir. Bu durum ise makalelerin yayımlandığı dergilerin, yazarlarının çalışma alanlarının ve turizmle entegre edilen diğer çalışma alanlarının çeşitlilik göstermesi ile ilişkilendirilmektedir.

Makalelerin araştırma yöntemlerinin yanı sıra en çok atıfta bulunulan kaynakların belirlenmesi, belirlenen kaynakların İngilizce ve Türkçe makalelerdeki benzerliklerinin saptanması için gerçekleştirilen analizler neticesinde ise olgulara dayalı olarak turizmle ilgili kavramsal bilgilere ve durum tespitine odaklanılmasından dolayı teorik olarak da ifade edilen 'kavramsal' makalelerin yoğunluk gösterdiği görülmüştür. En çok atıfta bulunulan kaynaklar bakımından ise İngilizce ve Türkçe makalelerin Leiper (1981), Echtner ve Jamal (1997), Tribe (1997) gibi kaynaklar bakımından benzerlik göstermesine rağmen Türkçe makalelerde Göksan (1978) ve Toskay (1983) gibi kaynakların da ön plana çıktığı görülmüştür. Bu durum ise alanda duayen olarak nitelendirilen araştırmacıların ilk olarak ifade edilebilecek nitelikteki makalelerine olan olağan yönelimle ilişkilendirilmiştir. İncelenen makalelerde yararlanılan araştırma yöntemlerine ilişkin ortaya konan örüntünün gelecekteki araştırmalara yönelik yol gösterici, en çok atıfta bulunulan makalelere ilişkin örüntünün ise konuya temel oluşturan çalışmaların ortaya konması ile yönlendirici ve kolaylaştırıcı bilgi birikiminin sunulması bakımından faydalı olacağı düşünülmektedir.

İngilizce makalelerin Türkçe makalelere yönelik yansımaları değerlendirildiğinde, oluşum bakımından daha geçmişe sahip olan İngilizce makalelerin Türkçe makalelere temel oluşturduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle araştırma yöntemleri, turizmin bilimsel konumuna ilişkin bakış açıları, anahtar kelimeler, dergi türü, sayfa sayısı gibi birçok parametre bakımından İngilizce makalelerin öncülüğüne dayalı olarak görülen benzerliğin yanı sıra Türkçe makalelerde odak noktası, bakış açıları, çalışma alanları, yerli kaynaklara bağlılık gibi nedenlere dayalı olarak birtakım farklılıkların da olduğu belirlenmiştir. Türkçe makalelerin İngilizce makalelerden farklılaştığı bir nokta, çok yazarlı makalelerin daha fazla olmasıdır. Turizm alanında çalışan araştırmacılar her ikisinde de yoğunluk gösterirken Türkçe makalelerde çok yazarlı makalelerin oranı %61,11, İngilizce makalelerde ise bu oran %53,42'dir. Turizmin bilimsel konumuna ilişkin görüşlerde ise turizmin farklı boyutlar bakımından anlaşılabilmesi için entegre edildiği araştırmaların ve araştırmacıların çeşitlilik gösterilmesi ile ilişkilendirilen 'çok disiplinli' görüşü, İngilizce ve Türkçe makalelerde yoğunluk göstermektedir.

Araştırmanın çıkış noktasını ve önemini ortaya oluşturan temel hususlardan birisi, ilgili literatürde konuya ilişkin yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanılmamış olmasıdır. Dolayısıyla araştırma kapsamında elde edilen sonuçların, ilgili literatürle benzerlik veya farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi oldukça güçtür. Ancak bu noktada sunulabilecek en önemli husus, bu araştırma ile ilgili literatüre yönelik katkıların sunulmasıdır. Bu araştırmada, en temelde ilgili literatürde turizmin bilimsel yapısına ilişkin araştırmacılar tarafından ortaya konan görüşler ve bu görüşlere temel oluşturan dayanaklara yönelik bir örüntü oluşturulmuştur. Dolayısıyla literatürde mevcut olan önemli bir boşluk doldurularak yaygın etki oluşturması beklenen bir bilgi birikimi sunulmuştur. Diğer taraftan İngilizce makalelerin Türkçe makalelere yönelik yansımaları değerlendirilerek İngilizce makalelerin Türkçe makaleler üzerinde önemli bir yönlendirici etkisi olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca her iki dildeki makalelerde, en çok

yararlanılan kaynaklar, araştırmacıların çalışma alanları gibi birçok parametreye ilişkin genel eğilimlerin tespiti sunularak ile yeni araştırmalar için yol gösterici bulgular sunulmuştur.

Bu araştırma, belirli bir sürede belirli veri tabanları üzerinde anahtar kelimelere bağlı kalarak yapılmış literatür taramasına dayanmaktadır. Dolayısıyla konuyla ilgili yayımlanmış ancak araştırma kapsamına alınmamış makalelerin bulunma olasılığının yanı sıra basılı yayınların göz ardı edilmesi gibi birtakım sınırlılıkları bulunabilmektedir. Bu sınırlılıkların yanı sıra araştırmada yapılan analizlere bağlı olarak tespit edilen birtakım hususlara dayalı olarak gelecekteki araştırmalara yönelik önerilerin geliştirilmesi mümkündür. En temelde gelecekte yapılacak araştırmaların farklı veri tabanları ve anahtar kelimelerden yararlanılarak daha geniş çapta makalelere ulaşması, elektronik yayınların yanı sıra basılı yayınların araştırma kapsamına dâhil edilmesi ve farklı parametreler belirlenerek makalelerin bibliyometrik özelliklerinin daha geniş anlamda saptanması önerilmektedir. Analizlere bağlı olarak tespit edilen hususlara dayalı olarak ise özellikle Türkçe makalelerde konuyla ilgili araştırmaların artırılmasının önemi göz önünde bulundurularak daha fazla yayın yapılması önerilmektedir. Makalelerde turizmin bilimsel konumuna ilişkin genel görüş 'çok disiplinli' olduğu için, farklı çalışma alanlarına ve farklı bakış açılarına sahip çok yazarlı makalelerin yapılması önerilmektedir. Turizmin bilimsel konumunun tam anlamıyla saptanabilmesi için yapılan analizlerde görülen farklılıklar nedeniyle İngilizce ve Türkçe makalelerin birbirinden daha fazla yararlanması önerilmektedir. Son olarak ise turizmin bilimsel konumuna ilişkin görüşlerin dayanaklı ve net bir şekilde ortaya konduğu makalelerin niceliksel olarak artırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahipaşaoğlu, H. S., ve Arıkan, İ. (2003). *Seyahat işletmeleri yönetimi ve ulaştırma sistemleri*. Detay.
- Akoğlan Kozak, M., Evren, S., ve Çakır, O. (2013). Tarihsel süreç içinde turizm paradigması. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 7-22.
- Bar-Ilan, J. (2008). Informetrics at the beginning of the 21st century-a review. *Journal of Informetrics*, 2(1), 1-52.
- Barca, M. (2011). Third academic tourism education conference: The scientific state of tourism as a discipline. *Anatolia*, 22(3), 428-430.
- Bayram, Ö. G. (1998). Atıf verisi (citation data) ve enformetrik yasalar: Türk kütüphanecilik literatüründeki doktora tezleri üzerinde bir uygulama. *Türk Kütüphaneciliği*, 12(1), 21-32.
- Butler, R. (2015). The evolution of tourism and tourism research. *Tourism Recreation Research*, 40(1), 16-27.
- Butler, R. W. (2019). Tourism carrying capacity research: a perspective article. *Tourism Review*, 75(1), 207-211.
- Butowski, L. (2011). Tourism-an academic discipline (discursive article). *Turyzm*, 21(1 (2)), 17-24.
- Boyack, K. W., ve Klavans, R. (2010). Co-citation analysis, bibliographic coupling, and direct citation: Which citation approach represents the research front most accurately?. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 61(12), 2389-2404.
- Cooper, C., Fletcher, J., Gilbert, D., ve Wanhill, S. (1993). *Tourism: Principles and practices*. Pitman.
- Çallı, D. S. (2015). Turizm yazınında teorik çerçevede yaşanan tartışmalar ve turizmoloji üzerine nitel bir değerlendirme. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 135-142.
- Darbellay, F., ve Stock, M. (2012). Tourism as a complex interdisciplinary research object. *Annals of Tourism Research*, 39(1), 441-458.
- Dinçer, F. İ., Çetin, G., Demiroğlu, O. C., İzgi, M. T., ve Aslan, E. H. (2007). Turizmoloji Nedir? Turizmbilim Üzerine Yapılan Teorik Tartışmaları Değerlendiren Bir Analiz Çalışması. Çeşme Ulusal Turizm Sempozyumu, 21-23.
- Echtner, C. M., ve Jamal, T. B. (1997). The disciplinary dilemma of tourism studies. *Annals of Tourism Research*, 21(4), 868-883.
- Fennell, D. A. (2022). The tourism knowledge translation framework: bridging the canyon between theory and practice. *Current Issues in Tourism*, 25(5), 674-691.
- Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D., ve Wanhill, S. (2017). *Tourism: Principles and practice*. Pearson UK.
- Franklin, A., ve M. Crang (2001). The trouble with tourism and travel theory?, *Tourist Studies*, 1(1), 5-22.
- Goeldner, C., ve Ritchie, B. (2006). *Tourism, Principles, Practices, Philosophies*. John Wiley&Sons.
- Gökçe, A., ve Batman, O. (2022). Turizm Formları: Terimsel Adlandırma Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Journal of New Tourism Trends*, 3(1), 39-59.
- Göksan, E. (1978). *Turizmoloji*. Uğur Ofset.
- Gren, M., ve Huijbens, E. H. (2012). Tourism theory and the earth. *Annals of Tourism Research*, 39(1), 155-170.

- Gülcan, B. (2009a). Turizmin disiplinler evrimi. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 186-206.
- Gülcan, B. (2009b). Türkiye'deki turizm akademisyenleri turizmi ayrı bir bilim dalı olarak kabul ediyorlar mı?. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 1-20.
- Güzeller, C. O., ve Çeliker, N. (2018). Bibliometric analysis of tourism research for the period 2007-2016. *Advances in Hospitality and Tourism Research*, 6(1), 1-22.
- Hollinshead, K. (2010). Tourism studies and confined understanding: The call for a "new sense" postdisciplinary imaginary. *Tourism Analysis*, 15(4), 499-512.
- Jafari, J., ve Ritchie, J. B. (1981). Toward a framework for tourism education: Problems and prospects. *Annals of tourism research*, 8(1), 13-34.
- Jafari, J. (1990). Research and scholarship: The basis of tourism education. *Journal of Tourism Studies*, 1, 33-41.
- Kalantzi, O., Tsiotas, D., ve Polyzos, S. (2016). The contribution of tourism in national economies: Evidence of Greece. *EJBSS*, 5, 41-64.
- Kuhn, T. (1962). *The structure of scientific revolutions*. Chicago: IL, University of Chicago Press.
- Kozak, N. (1994). Anatolia Dergisi'nde yayımlanan yazılar üzerine bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 22-33.
- Kozak, M. (2014). *Bilimsel araştırma: tasarım, yazım ve yayım teknikleri*. Detay.
- Kozak, M., ve Kozak, N. (2016). Institutionalisation of tourism research and education: From the early 1900s to 2000s. *Journal of Tourism History*, 8(3), 275-299.
- Krishnan, A. (2009). What are academic disciplines? Some observations on the disciplinarity vs. interdisciplinarity debate. *NCRM Working Paper Series*, 3(9).
- Laws, E., ve Scott, N. (2015). Tourism research: Building from other disciplines. *Tourism recreation research*, 40(1), 48-58.
- Latour, B. (2000). When things strike back: a possible contribution of 'science studies' to the social sciences. *The British journal of sociology*, 51(1), 107-123.
- Leiper, N. (1981). Towards a cohesive curriculum in tourism: The case for a distinct discipline. *Annals of Tourism Research*, 8(1), 69-84.
- López-Bonilla, J. M., ve López-Bonilla, L. M. (2021). Leading disciplines in tourism and hospitality research: a bibliometric analysis in Spain. *Current issues in tourism*, 24(13), 1880-1896.
- Moscardo, G., Konovalov, E., Murphy, L., ve McGehee, N. (2013). Mobilities, community well-being and sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(4), 532-556.
- Moyle, B., Croy, G., ve Weiler, B. (2010). Tourism interaction on islands: the community and visitor social exchange. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*.
- Munar, A. M., Pernecky, T., ve Feighery, W. (2016). An introduction to tourism postdisciplinarity. *Tourism Analysis*, 21(4), 343-347.
- Mura, P., ve Wijesinghe, S. N. (2021). Critical theories in tourism—a systematic literature review. *Tourism Geographies*, 1-21.
- Okumus, F., Van Niekerk, M., Koseoglu, M. A., ve Bilgihan, A. (2018). Interdisciplinary research in tourism. *Tourism Management*, 69, 540-549.
- Pearce, P. L. (2004). Theoretical innovation in Asia Pacific tourism research. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 9(1), 57-70.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. *Journal of documentation*, 25, 348.
- Rangus, M., ve Brumen, B. (2016). Development of tourism research. *Teorija in praksa*, 53(4).
- Repko, A. F. (2012). *Interdisciplinary Research: Process and Theory* (2. Baskı.). Sage Publishing.
- Sert, S., ve Nalçacı İkiz, A. (2012). Turizmin Bilimsel Konumuna İlişkin Akademisyenlerin Tutumları Üzerine Bir Araştırma. VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, Ankara, s. 523-535.
- Sharma, K. K. (2005). *Tourism and development*. Sarup&Sons.
- Solmaz, S. A. (2019). Turizmin Doğuşu: Sosyolojik Bir Olgu Olarak Turizm Nasıl Ortaya Çıktı? *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(19), 867-882
- Sommer, R. (2000). Discipline and field of study: A search for clarification. *Journal of Environmental Psychology*, 20(1), 1-4.

- Song, Z. (2017). The debate between empirical and broader phenomenological approaches to research. *Tourism Management*, 58, 307-311.
- Şahin, S., ve Acun, A. (2015). Turist rehberliği alanının bibliyometrik profili: Ulusal Turizm Kongreleri bildirileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(34), 213-234.
- Taillon, J. M. (2014). Understanding Tourism as an Academic Community, Study or Discipline. *Journal of Tourism and Hospitality*, 3, 1-5.
- Thirkettle, A., ve Korstanje, M. E. (2013). Creating a new epistemology for tourism and hospitality disciplines. *International Journal of Qualitative Research in Services*, 1(1), 13-34.
- Toskay, T. (1983). *Turizm: Turizm olayına genel yaklaşım*. Der Yayınları.
- Tribe, J. (1997). The indiscipline of tourism. *Annals of tourism research*, 24(3), 638-657.
- Tribe, J., ve Xiao, H. (2011). Developments in tourism social science. *Annals of Tourism Research*, 38(1), 7-26.
- Urry, J. (1990). *The tourist gaze: Leisure and travel in contemporary societies*. Sage.
- Van den Besselaar, P., ve Heimeriks, G. (2001). Disciplinary, multidisciplinary, interdisciplinary: Concepts and indicators. In ISSI (pp. 705-716).
- Wallin, J. A. (2005). Bibliometric methods: Pitfalls and possibilities. *Basic & Clinical Pharmacology & Toxicology*, 97(5), 261-275.
- Wang, Y., Yu, Q., ve Fesenmaier, D. R. (2002). Defining the virtual tourist community: implications for tourism marketing. *Tourism management*, 23(4), 407-417.
- Weaver, D. B. (2022). Tourisation Theory and the Pandiscipline of Tourism. *Journal of Travel Research*, 62(1), 259-265.
- Wiweka, K., ve Arcana, K. T. P. (2019). Rethinking the Theory of Tourism: What is Tourism System in Theoretical and Empirical Perspective?. *Journal of Business on Hospitality and Tourism*, 5(2), 318-336.
- Wu, B., Xiao, H., Dong, X., Wang, M., ve Xue, L. (2012). Tourism knowledge domains: A keyword analysis. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 17(4), 355-380.
- Xiao, H., Li, M., ve Lin, E. C. K. (2011). Diffusion patterns and knowledge networks: An inductive analysis of intellectual connections in multidisciplinary tourism studies. *Journal of Travel ve Tourism Marketing*, 28(4), 405-422.
- Xin, S., Tribe, J., ve Chambers, D. (2013). Conceptual research in tourism. *Annals of Tourism Research*, 41, 66-88.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Etik Onay

Bu çalışma, katılımcılardan birebir veri toplamayı gerektiren araştırma kapsamına girmediği ve veriler ikincil veri olarak elde edildiği için etik kurul onayı gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Yazarlar çalışmaya eşit katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.